

Höstens **hetaste** höstrapsorter

Det finns gott om sorter att välja mellan inför årets höstrapsådd. Ett tiotal är riktigt intressanta och har sitt berättigande i olika situationer. Det kan vara läge att bestämma sig för någon av dessa redan nu och komplettera när sådden närmar sig.

Text: Albin Gunnarson, Svensk Raps AB **Foto:** Hans Jonsson, Svensk Frötidning

Intresset är på topp för höstrapsådd i höst. Årets odling är med 70 000 hektar större än på många år och mycket talar för att odlingen kan komma att bli än större för skörd 2011. Det finns ett och annat dåligt fält med höstspannmål som efter den snörrikaste vintern på 30 år kan sluta i svartträda. Oljeväxtpriset är 2,5 gånger vetepriiset vilket ytterligare spår på motiven för höstraps. Det höga priset medför även att det blir än viktigare att välja rätt sort för att nå en hög skörd.

I Svensk Raps försök växer det i

år hela 64 stycken höstrapsorter vilket återigen är rekord. Det finns alltså stora valmöjligheter för den svenske höstrapsodlaren att hitta en lämplig sort för sina egna odlingsbetingelser.

Flera intressanta sorttyper

Den svenska höstrapsodlingen fördelar sig ungefär på hälften hybrider och hälften linjesorter. Linjesorter dominerar i söder och hybrider i norr.

Hybrider är första generationen efter en korsning mellan två föräldralinjer, som kombineras så att

avkomman klart överträffar föräldrarna. Men kan säga att hybriden är korsningsutsäde framställt i stor skala. Korsningen resulterar i en heterosiseffekt som uttrycks genom vissa kraftigt förstärkta egenskaper hos hybriden. Den enklaste att se med blotta ögat är kanske hybridens kraftiga växtsätt.

Linjesorter kommer också ur korsningar men här låter man variationen klyva ut. Man kan säga att korsningen skapar en variation som sedan förädlingen åter begränsar genom urval och återkorsningar för att säkert få med

önskade egenskaper. Det är planerade korsningar av olika föräldralinjer precis som vid vilken avel eller traditionell förädling som helst.

På senare år har dvärghybrider gjort sitt inträde. Dvärghybrider är sorter med mindre biomassa än vanliga sorter. Det gör dem kortare, lättare att skörda och mindre känsliga för torra.

Slutligen så har även sorter med speciella oljekvaliteter introducerats på höstrapsmarknaden i Sverige. I dagsläget finns bara sorten under konceptet Vistive från Monsanto på marknaden i Sverige, men fler finns i våra grannländer och i våra svenska sortförsök. Att odla raps med speciell oljekvalitet kräver speciella odlingsåtgärder men betalas ofta med ett lite högre pris.

Hybrid eller linje?

Den vanligaste frågan är om man ska odla en hybrid eller en linjesort. Till det finns inget entydigt svar. Svaret är i stället att man ska odla den högst avkastande sorten oavsett om det är en linje eller en hybrid. Man kan inte säga att hybrider ensidigt har bättre vinterhärdighet än linjer. Man kan heller inte säga att hybrider går att så senare än linjer. Det finns gott om skandinaviska försöksresultat som visar att så inte är fallet.

Ju högre rapspris man får desto viktigare är det att välja den högst avkastande sorten. Hög avkastning har hitintills också raderat ut skillnaden i utsädespris mellan linjer och hybrider. Då dyker inte helt oväntat frågan upp om det ändå inte är billigare att välja en linjesort och sedan så sitt eget utsäde. Tyvärr är svaret på den frågan också i princip nej. Sortutvecklingen går så fruktansvärt snabbt just nu att den som väljer att så sin "gamla" Oase, Gospel eller Carousel snabbt får inse att man är rejält omåkt av exempelvis Alpa, Galileo, Azur och Cult (de två senare marknadsförs ännu inte). Ska man ligga på topp så ska man nämligen ha höstraps av senaste årsmodell.

Dvärghybrider enklare att skörda

Att dvärghybriderna är enklare att skörda jämfört mot åtminstone de äldsta formerna av långstjälkig raps råder det inget tvivel om. Men att de skulle orsaka ett mindre spill än andra sorter är mer tveksamt. Förvisso kan spillet i sig vara mindre. Men i de redovisade försöksskördarna som tröskas med parcelltröska gynnas troli-

gen redan kortstjälkiga sorter av mindre skärbordsspill. Därför är den eventuella effekten av högre skörd genom mindre spill redan med när vi tittar på skörderesultaten från försöken. Dvärghybriden

"Ska man ligga på topp så ska man ha höstraps av senaste årsmodell."

den kan således vara enklare att skörda men för den skull blir inte

Bra höstrapsorter inför 2011

Nedan följer en lista på årets hetaste höstrapsorter. 5 stycken från vardera SW och Scandinavian Seed, samt en sort med specialkvalitet. Sorterna presenteras helt slumpmässigt och inte i någon särskild ordning. Samtliga sorter är ett mycket bra sortval i höst i ett eller flera av odlingsområdena för höstraps. Mer information om dessa och andra sorter finner du på Svensk Raps hemsida www.svenskraps.se

Excalibur är en hybrid provad i fyra år och har blivit en storsäljare i Sverige. Sorten har gått mycket bra i alla områden men särskilt i områden norr om Skåne. Excalibur är robust och praktiska erfarenheter har visat på god kompensationsförmåga och att den klarat sig bra under besvärliga situationer. Sorten är känslig mot kransmögel.

Catalina är en linjesort provad i fem år och har länge legat i topp bland linjesorterna. Sorten är fortfarande mycket populär och har odlats med framgång särskilt i Skåne men på senare år även längre norr ut.

Galileo är nykomling bland linjesorterna i Sverige och bara provad två år. Sorten är högst avkastande höstrapsort i södra Skåne, område A. Sorten har bra vinterhärdighet, är mycket stjälkstyv och frisk

Vision är också en ny linjesort som är provad i tre år. Vision avkastar mycket bra i område A men tappar lite i skörd utanför detta område. Sorten har mycket bra resistens mot kransmögel. Vision har en ganska låg vinterhärdighet varför sorten passar bäst i Sydsvetig.

Visby är en av årets starka nykomlingar bland hybrider. Sorten är bara provad ett år men gissa var den är bäst – jo just det på Gotland. Visby låg annars i topp i skånska försök 2009. Sorten är en snabbväxare på hösten och marknadsförs i Tyskland som lämplig för sen sådd.

Övrigt

Vistive är varumärket på marknadens specialsortiment av raps. Sorterna som marknadsförs av Lantmännen under Vistivekonceptet har hög oljesyra och låg linolensyra. Därför är de avsedda för frityrolja fri från transfetter.

PR46W09 är en nykomling på hybridmarknaden och högst avkastande hybrid i södra Skåne, område A samt inom topp 5 i område B, östra Skåne och Gotland bland hybriderna. Sorten är provad under 3 år. Vinterhärdigheten är låg varför sorten gör sig bäst i söder.

Alpa är en linjesort som är näst högst avkastande i södra Skåne men något sämre i område B. Alpa är provad under 2 år. Tyvärr är vinterhärdigheten lite sämre varför den bör stanna i Sydsvetig.

Compass är årets stora nykomling bland hybriderna. Den är provad ett år. Compass ligger i topp i de skånska försöken och avkastade allra högst i både område A och B. Compass marknadsförs i Tyskland som lämplig sort vid sen sådd.

Hornet är en hybrid som är testad 3 år i svenska försök. Sorten har gått särskilt bra norr om Skåne och är den sort som tävlar med Excalibur om tätpositionen i Öster- och Västergötland. Hornet är högvuxen.

PR45D01 är marknadsledare bland dvärghybriderna och provad under 4 år. Sorten avkastar bra i Mellansverige. PR45D01 är marknadens absolut kortaste höstraps och därmed ganska lätttröskad. Sorten ska sås tidigt till normalt.

skörden relativt sett högre mot andra sorter.

Välj någon av toppsorterna

Det är en sanning med en gnutta modifikation att högst försöks-skörd ger bäst netto. Allt står nämligen inte och faller med att man väljer den högst avkastande sorten i försöken. Det viktiga är att välja en av sorterna i toppen – inte nödvändigtvis bara nummer ett. Det beror på att årsmånsvariationen kan ställa saker på ända. Från ett år till ett annat kan den absoluta ordningen i toppen kastas om. Denna omkastning blir man varse först efter att de preliminära försöksresultaten offentliggörs i början av augusti – det vill säga väldigt tätt inpå höstrapsådden. Då kanske bästa sorten redan är slutsåld och man får hålla till godo med vad som finns hemma för dagen. Det finns alltså all anledning att beställa sitt utsäde i tid, åtminstone kanske till halva sin rapsareal.

För det finns också en poäng med att sprida riskerna på flera kort. Raps kan ju så länge det är ”vanlig” raps blandas lite hur som helst efter skörd hemma på gården. Om man nu odlar 30-40 hektar raps på två eller fler skiften är det ju ganska enkelt att ha två sorter. Då minskar man risken för en låg totalskörd orsakad av att årsmånen gör att en sort går dåligt.

För återigen, de bästa skördarna fås med de nyaste sorterna. Det be-

Från Smygehuk till Dalarna

Höstrapsodling är högintressant i de flesta lägen från Sveriges sydligaste utpost ända upp till södra Dalarna. De senaste åren har linjesorter dominerar i söder och hybrider i norr. Men frågan om man ska odla en hybrid eller en linjesort har inget entydigt svar. Svaret är i stället att man ska odla den högst avkastande sorten oavsett om det är en linje eller en hybrid. Man kan inte säga att hybrider ensidigt har bättre vinterhärdighet än linjer. Man kan heller inte säga att hybrider går att så senare än linjer.

Ju högre rapspris man får desto viktigare är det att välja den högst avkastande sorten. Hög avkastning har hitintills också raderat ut skillnaden i utsädespris mellan linjer och hybrider. Det viktiga är att välja en av sorterna i toppen – inte nödvändigtvis bara nummer ett. Det beror på att årsmånsvariationen kan ställa saker på ända.

ror på att de nyaste sorterna ofta besitter de bästa resistensegenskaperna. Resistensegenskaper kan snabbt brytas ned i en sort. Det ser vi händer ibland när en sort åker hiss rakt ned genom skördetabellerna. Samtidigt finns det andra som kan ligga

i topp år efter år i vissa områden. Ett exempel på detta är Status i Mälardalen. Status har stabilt legat i toppen i närmare 10 år vilket är otroligt länge och är ett exempel på en robust sort som först de senaste åren fått se sig slagen. «

Tio toppsorter

		Antal år i försök	A	B	D	E	F	Övervintring
Carousel	L	Mätarsort	100	100	100	100	100	
Excalibur	H	4	109	110	114	113	141	82
Catalina	L	5	115	107	108	108		82
Galileo	L	2	121	108	110	108		81
Vision	L	3	113	106	106	102		78
Visby	H	1	117	121	110			-
PR46W09	H	3	114	111	97	103		74
Alpaga	L	2	118	108	101	102		79
Compass	H	1	119	121	114			-
Hornet	H	3	105	107	111	109		81
PR45D01	H	4	106	104	108	107	99	77

Relativtal, råfettskörd, för 10 höstrapsorter där alla ligger i topp i något odlingsområde, var uppmärksam på att både Visby och Compass endast är provade ett år varför resultatet är osäkert. Att en sort är provad i det angivna antalet år betyder inte att resultat erhållits varje år från varje område. Alla sorter provas inte i område F. Status har i F-området relativtal 111. Mer info på: www.svenskraps.se